

Q. D. B. V.
DISSERTATIO INAUGURALIS
De
IURAMENTORVM IVD-
DAICORVM
A CHRISTIANIS
TAM ACCEPTORVM, QVAM
EXACTORVM,
FIDE ET MORALITATE,

Qvam
IUSSV & CONSENSV
AMPLISSIMI
ORDINIS PHILOSOPHICI,
PRÆSIDE
VIRO MAGNIFICO,
DAN. GVIL. MOLLERO,

Com. Palat. Cæs. Metaph. & Histor.
Prof. Publ. Celeberrimo,
DN. PATRONO ac Studiorum suorum PROMOTORE
omni observantia cultu atatem prosequendo,

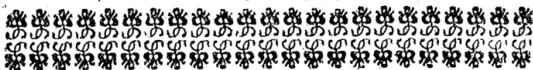
PRO
SVMMS IN PHILOSOPHIA HONORIBVS
rite legitimeq; obtinendis,

publica placideq; Commissionum Disquisitioni submittet
JOH. GEORG. RIEDERER, Norimberg.
d. 27. Jun. Anno MDCIIC.

Aldorf, Literis HENRICI MEYERI, Univerfit. Typographi.

STADTBIBLIOTHEK
FRANKFURT AM MAIN.

שש

DISSERTATIO INAUGVRALIS
 De
 IVRAMENTORVM IVDAI-
 CORVM à CHRISTIANIS TAM AG-
 CEPTORVM, QVAM EXACTORVM,
 FIDE ET MORALITATE.

§. 1.

Questio, *Quid de Juramentorum Judaicorum Fide & Moralitate à Christianis sive acceptorum, sive exactorum, sit sentiendum? nec in praxi caret usu, nec adeo facilis est solutu, ut non deprehendantur doctissimi Viri in partes abiisse. Sane ob hanc quæstionem, quæ in foro Christianorum sæpius agitur, non dubitavit Vir Clar. JOH. FRIED. MIEG, S. Theol. Doctor & Professor Heidelbergensis, An. 1672. R. Mosis Maimonidis Tractatum de Juramentis secundum Leges Hebræorum, & Latinitate donare, & notis illustrare, prout ex Præfatione libro huic præmissa constat. Atque Maximè Venerandus DN. JOH. WILFERVS, Avunculus meus observantissimè colendus, in suis ad Theriacam Judaicam Salomonis Zevi Animadversionibus, pag. 181. cùm, quæ ob perfida juramenta Judæis Brenzius objecerat, ventilanda sibi sumeret, Ardua hic, inquit, res est, ad Brenzii accusationem respondere, in tanto inprimis Virorum doctissimorum consensu, qui album ei (Brenzio accusanti) addunt calculum, quorum judicium si standum est, convicti videntur Judæi. Non igitur malè me tempus locaturum puto, si hanc quæstionem & utilem & arduam paulò altius, pro ingenii tamen modulo, repetiero, & speciminis inauguralis loco propofuero. Deus mea cœpta secundet!*

§. 2. De Juramentis Judæorum fusus alii ex professo egerunt, MIEGIVS cit. loc. JOH. BVXTORFIVS in Synagoga Judaica aucta & locupletata cap. XLVIII. JOH. SELDENVS Tract. de Synedriis libr. II. cap. XI. & alii, ex quorum meletematibus nonnulla, sine quibus quaestio nostra, vel non intelligi bene, vel non decidi plene potest, delibanda veniunt. Ubi tamen antea monemus, (quod non insuper habendum duxit Miegivs præf. cit.) non praxin adeo, quàm doctrinam Judæorum h. l. considerandam esse, cùm non tam ex illa, quàm ex hac cognosci possit, quid juris in Synagoga circa juramenta vigeat, & an, quæ contra Leges eorundem fiunt, possint haberi pro licitis actionibus, aut pro re à Judæorum gente probata.

§. 3. Juramentorum genus quadruplex tradit R. Mofes Maimonides in Tractatu de Juramentis, statim ab initio, sc. (1) שכועת ביטוי *Juramentum Futile seu Temerarium* (2) שכועת שוא *Juramentum Vanum* (3) שכועת המקרוז *Juramentum Depositi*: & (4) שכועת הערוז *Juramentum Testimonii*. *Futile Juramentum* appellant, de quo agit Lex Levit. V. 4. Cùm quis juraverit effutiendo labiis suis, se bene vel male facturum, juxta omnia, que temerè proferre solet homo cum Juramento &c. Et hoc denuo sic subdividunt, ut duplex juramentum de Futuro, & duplex de Præterito statuunt temerarium. De Futuro quidem, ut si quis juraverit se comesturum, aut non comesturum: De Præterito, ut si quis juramento contenderit, se comedisse, vel non comedisse. Porro *Vanum juramentum* itidem quadruplex constituit Maimonides l. c. *Prima species est*, ubi jurat quis id, quod nemo nescit, se non ita habere; ut Virum esse scæminam, vel contra &c. *Secunda species est*, si quis jurat, id esse vel non esse, de quo nemo unquam dubitarat, v. gr. Duo esse duo, vel Cælum esse Cælum &c. *Tertia species* vani juramenti dicitur, cum quis juramento affirmat, se præcepta transgressurum esse, v. g. se non usurum phylætheriis, non observaturum sabbatum &c. *Quarta species* dicitur Maimonidi, cùm quis se juramento ad id adstringit, quod tamen in sua potestate non est, v. g. se continuos tres dies noctesq; totidem non dormitürum &c. *Juramentum Depositi*, circa Deposita ipsa sic vulgo dicta, res alienas, mutuo acceptas, casu repertas &c. versatur. Huc referunt Legem Divinam Levit. XIX. 11. Denique *Juramentum Testimonii* addunt, de quo urgent Legem Levit. V. 1. Plura de quadruplici hoc juramentorum genere pete ex cap. I. Maimonidis,

dis, & quæ ad istud notavit *D. Miegius* cit. Tract. pag. 7. seqq. atque ex eodem capite attulit *Seldenus* loc. cit. §. VIII. pag. 3 11. seqq. Cum primis notatu dignum est, quod Miegius monet, scil. niti omnia, quæ Maimonides congefferat in toto suo libro, quinque præceptis divinis, quæ Judæi in celeberrimo illo Legum 613. catalogo de Juramentis numerant, quorum quatuor sint negativa & unum affirmativum. Illa existant, (1) Levit. XIX. 12. (2) Exodi XX. v. 7. (3) & (4) Levit. XIX. 11: hoc verò Deut. VI. 13. & cap. X. 20. Unde etiam factum esse dicit, quòd Maimonides non omnia quæ dari possunt, sed quæ Scriptura proposuerat, juramenta enumeravit.

§. 4. *Ad reatum perinde est, sive quatuor horum juramentorum suoapte quis ore proferat aliquod, sive adjuratus ab alio, etiam gentili, etiam parvulo respondeat Amen. Qui enim respondet Amen, habetur ac si juramentum suoapte ore protulisset; nec refert, utrum particula Amen, an formula alia equipollente, ut Ita; vel, Obligatum me hoc jurejurando agnosco; vel, Recepti in me juramentum istud; vel simili alia, quacumque tandem in lingua utatur: Talis juranti quoad omnia equiparatur, tam in merito flagellationis, quam sacrificii offerendi obligatione.* Verba sunt R. Maimonidis ex versione Miegii cap. II. pag. 11.

§. 5. Aliàs certum est, Judæos nulla pene in re magis sollicitos fuisse, aut quicquam animos eorum adeo offendere potuisse, quam Votorum nuncupationem & superaddita ad hæc juramenta, quibus aut eadem vota se reddituros promiserant, aut fidem sibi ulla in re fecerant. *Maxime Reverendus Dn. Wülferus* cit. loc. pag. 182: pluribus adductis testimoniis probat, Magistros Judæorum gravibus monitis & præceptis solere omnibus viribus suos revocare à prava vovendi & jurandi consuetudine, ita ut vota facientem ei comparent, qui altare exstrueret idolo; & votum suum implentem ei, qui super altare istiusmodi offerret sacrificium. Unde etiam eum, qui quid vovet, ut quod vovet, impleverit, *אשם נאמן* impium tamen & peccatorem dici ex *Jore dea* ibidem ostendit. Sicuti vero durioribus hisce & similibus aliis dictis à votorum & juramentorum facilitate præmunire suos gestiunt Rabbini; ita iidem, intelligentes gravitatem peccati, quod ex votorum & juramentorum temeritate oritur, de medicinâ parandâ cogitarunt, dispicientes, quibus modis vota cumprimis per imprudentiam facta

ſta retractari & aboleri poſſent. Hinc ſecuti exemplum Legis Divinæ Num. XXX. v. 6. 9. 13. permiferunt, ut res ad Rabbinum quendam magnis in negotiis agendis exercitatum, aut tres alios circumſpectos Viros deferretur, qui de voto dubio diſpicerent, illudque vel ſolverent, vel arctius conſtringerent. Egregius locus eſt, quem cit. loc. pag. 183. DN. WÜLFERVS adfert ex libro Italico *Leonis Mutinenſis*, huc tantùm verbis Latinis transferendum: *Nec verò, ait, laudari vota ſolent, quæ nonnulli nuncupant, facta tamen ſolvi ſedulo debent. Poſſe nihilominus Maritus in Conjugis ſuæ votis, à quacunq; etiam re abſtentiam ſe ea voviſſet, diſpenſare nonnihil, eademq; prorsus diſſolvere, à ſpatio viginti quatuor horarum, à quo Conjugem voti ream eſſe audiverat, quemadmodum Pater ſiliæ ſuæ vota reſcindere poterat, prout Num. XXX. prolux legitur. Acceperunt autem Judæi per Majorum ſuorum traditionem, poſſe Rabbinum quendam, magne authoritatis virum, aut tres alios, utut nullo in dignitatis gradu conſtitutos, in ſolvendis viri ſeminæq; juramentis & votis, quæ in alterius præjudicium non cadant, quorumq; graves ob cauſas eos pœniteat, diſpenſare, atq; irrita planè reddere. Is igitur, qui liberari ab iis cupit, hunc aut illos accedit, qui cauſa pœnitentiæ ſuæ auditâ, juſtâq; cognitâ, tribus vicibus ei inquit: Remiſſum tibi ſit votum, aut Juramentum &c. ſiſq; liber!* Haſtenus verba Leonis Mutinenſis ex Verſione Wülfferiana. Quanquam non ignoremus, prodiſſe totum Opusculum Leonis, de Ceremoniis & Conſuetudinibus hodie Judæos inter receptis, una cum Richardi Simonii Supplemento, interea temporis latinè, Interprete *Joh. Valentino Großgebauer* qui conſeratur Part. II. § III. pag. 62. 63.

§. 6. Speciatim feſto Expiationis in more poſitum habent Judæi recitare Orationem prolixam, quæ à vocibus initialibus, **כל נידה** *Col Nidre* appellari ſolet, in qua retractant vota & juramenta. Placeat adducere ipſam formulam **תתן** *Col nidre*, & quidem ex verſione DN. WÜLFER, qui loco ſæpius citato pag. 184. etiam verba Chaldaïca ex duobus Codicibus, *Manuſcripto Norimbergensi* & *Pyrbaumenſi* exhibet; ſenſum vero pag. 185. talem reddit: *Omnia vota & obligationes & anathemata & exſecrationes & multa & cognomina eorum & juramentis, quæ vovebimus, jurabimus, conſecrabimus, aut quorum cauſa nos obligabimus juramentis, à die hoc Expiationis usq; ad diem Expiationis futurum, qui feliciter nobis illuceſcat, & quorum*

rum nos pœnitebit, sint soluta, remissa, sublata, abolita, & nulla, nec firma nec valida. *Votum nostrum non sit votum, obligatio nostra non sit obligatio, & juramentum nostrum non sit juramentum.* Alii tamen non ut Mardochai Japhe, de futuro anno, sed de præterito exponunt, h. m. Omnia vota, interdicta, anathemata, quæ vovimus, juravimus, de-vovimus, observavimus & quibus nos adstrinximus à die Expiationum præterito usq; ad præsentem (qui nobis sit auspiciatus!) eorum omnium nos pœniteat, irrita, cassa & sublata sunt. Confer Buxtorfium in Synag. Jud. cap. XXVI. Edit. 1661. pag. 530. 531. & fufius adhuc Venerandum Dn. Wülferum, qui cit. loc. ex Rabbīnorum scriptis plura hanc in rem adfert.

§. 7. Ut autem intelligatur, quotisq; juramentorum hæc solutio à Judæis extendatur; non insuper haberi debet, quod Duumviri, quorum ad auctoritatem modo provocavi, monent. Buxtorfius ex R. Mardochai Japhe adducit notabilia verba de Col nidre: *Abolitio hæc, inquit Mardochai, non prodest nisi pro votis, quæ quis sponte vovet, & pro juramentis, quæ quis à se ipso jurat. Quod autem ad ea vota attinet & juramenta, quæ alicui deferuntur vel à Proximo suo, vel à Domo judicii, ea neq; abolitio, neq; conditio hæc potest tollere & irrita reddere, quia sic jurat juxta mentem proximi sui & domus judicii.* Dominus Wülferus autem pag. 186. 187. 188. longè plura testimonia adfert (1) ex Commentario ad Machfor MS. Bibliothecæ Norimbergenfis (2) ex Orach Chaym num. 619. Addit usque ad eo hoc palam esse, ut (3) Germanicus liber, Krubatz vulgo dictus, ad Col nidre, monuerit, nomina illa קונמי, קונמי, קונמי, anathemata, execrationes & mulctæ &c. esse modos saltem loquendi, quibus votum quodvis ratum esse velint. Imo (4) ex Mi-schna & Gemarâ Mass. Nedarim Cap. I. si opus esset, hoc confirmare licere, idem observat, ut alios, quos ibid. nominavit, taceam.

§. 8. Factum hinc est, ut judicium mutatum de Juramentis Judæorum in Synagogæ Judaicæ à Buxtorfii adornatis editionibus deprehendamus. Cùm enim in prima editione Latinâ Basileæ 1641. cap. XXI. pag. 370. post recitationem orationis Col nidre descriptam, additum legamus, *Observa, quanti Judæi jusjurandum, præsertim Christiano datum, sit faciendum?* mutatâ prorsus sententiâ, in auctiore editione 1661. cap. XXVI. pag. 531. legitur: *Ob hanc votorum & juramentorum solutionem & abolitionem malè audiunt Judæi, quasi Juramentis illorum, quæ Christianis faciunt, nulla*
fides

fides sit habenda. Absolvit autem postea Buxtorfius Judæos ab hac suspiciōne, adducto textu Mardochai Japhe, §. præced. allegato.

§. 9. Postquam autem veritatis vis Buxtorfianum judicium immutare sustinuit; jam omnino confido, minoris habitum iri reliquorum accusationes, qui Judæis ob Col nidre, omnem fidem derogare, illorumque juramenta pro re vana habere non dubitarunt. Est ex his D. JACOBVS AYRER, Advocatus olim Norimbergensis im Historischen Processu Juris, Edit. 1617. Part. II. cap. V. pag. 530. ubi hæc legimus: *Deßgleichen haben sie (die Juden) alle Jahr auf dem langen Tag ein Fest / auf welchem Fest sie beten ein Gebet / Calindro genannt / das lediget sie von allen Gelübden und Eyden / die sie den Christen ein ganzes Jahr geschworen / gethan und zugesagt haben / daher haben die Rechtsgelehrten und das Cammergericht zu Speyer in den Eyden / die man den Juden aufleget / eine solche schwere Conjuratiō gemacht / daß er / der Jud sich bey dem ewigen Gott Adonai verzeihen muß; seines Eydes halben keine Verzeihung zu bitten / zu begehren / aufzunehmen / noch auch kein Erklärung / Abnehmung / oder Vergebung von keinen Juden oder andern Menschen nicht zu nehmen / &c.* Sunt ex his etiam Judæi aliquot conversi, CHRISTIANVS GERSON, Talmudis sui Part. I. cap. XXV. ANTONIVS MARGARITA, cujus verba adducit DN. WILFERVS c. I. pag. 181. 182. SAMVEL FRIDERICVS BRENZ im Jüdischen abgestreiffen Schlangenbalg cap. III. pag. 12. 13. ubi odiosè similia legimus exaggerata, quæ tamen docti Viri inter Christianos, quibus res judæorum plenius perspectæ sunt, à veritate paulo remotiora deprehendunt. Nec enim in Col nidre agitur de Juramentis, quæ Christiano præstantur, sed generaliter de Votis & juramentis frivolis atque futilibus, quæ in sermone quotidiano excidere solent, nequam verò de judicialibus. Quod facile ex præced. §. 7. patet. Adde D. MIEGIVM in præf. ad Tract. Maimonidis, ipsum Maimonidem c. VI. & MIEGIVM in notis ad h. l. pag. 69. ubi ista legimus: *Ejus quod Schevuath bittai seu juramentum pronunciationis vocare solent solutio datur: non adeo § judicialis; aut ejus quod juramentum depositi, vel testimonii nuncupant; quorum nulla datur relaxatio. Mischna Talmudica in Tract. Nedarin cap. III. §. I. Quatuor, inquit, votorum genera, dissolvuntur à Magistris: præcipitata, hyperbolica, erronea & coacta. Nec alia juramentorum ratio, ut Maimonidis hic restrictio non sinit dubitare. Apparet ergo errare, qui ut suspecta Christianis Magistrati-*

gistratibus Judæorum juramenta reddant, illimitatam fingunt potestatem Rabbini competere, quæcunq; suorum juramenta, pro meo suo arbitrio irrita reddendi. Hactenus D. Miegius. Sed hoc pro ratione instituti de Juramentis Judæorum in genere monuisse sufficiat. Paulo specialius in juramenta Judæorum judicialia nunc inquiramus.

§. 10. Vir Clarissimus, JOH. SELDENUS loc. cit. §. X. pag. 317. postquam superius recensitas Juramentorum Judaicorum species exposuisset, Juramenta jam memorata cuncta, inquit, quoties essent in foro delata, solenni nomine vocabantur שביעות הריני Juramenta Judicum, qui itidem alio interdum, juxta Talmudicorum veterum disciplinam, utebantur, quod שביעות היתר Juramentum Impositionis dictum & gravius erat, & verbis variatim & sæpius repetitis, si-ve reo, si-ve Testibus, si-ve utriusq; delatum, ad extorquendam veritatem, veluti per interrogationum & pœnarum comminationum torturam. De hoc Impositionis Juramento, quod Juramento Judicum contradistinguitur, videatur pluribus Seldenus, nec non R. Maimonides Tract. cit. cap. XI. & Miegius ad h. l. pag. 133. & Buxtorf. in Synagog. cap. 48. pag. 684: nec enim fert instituti ratio ad talia digredi. Judicum Juramentum solenne, seu quod alicui à Judice faciendum injungitur, qua forma & modo fieri soleat, paucis indicandum esse puto. Et quidem si oculos reflectimus I. ad ritus Judaicos; observare nos jubet BUXTORFIVS in Synag. cit. loc. pag. 678 quòd *primò* omnium antequam ad juramentum delatum quem admittant, eum serio exhortentur, ut rem probè consideret & expendat, Dei timorem ob oculos ponat, neque temerariè ad juramentum provolet; idque his vel similibus formis: *Sci.æ, mundum totum contremuisse, quando Deus dixit, Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum &c. Secundò* requirunt, ut Juramentum fiat cum Apprehensione rei alicujus pretiosæ & sacræ, ut puta Libri Legis, & quidem ejus, quo in Synagogis suis utuntur, ceu Cimelio, quod habent, pretiosissimo. Si res non adeo gravis sit, potest etiam adhiberi loco libri legis, alius liber sacer, in quo nomina divina sunt scripta. Sufficere etiam aliquando posse תפילין seu Phylacteria, si quis illa sua manu teneat; Buxtorfius cit. loc. pag. 680. Maimonides cit. loc. §. XI. & Miegius ad hunc Maimonidis locum pag. 134. *Tertiò* jurandum est per Nomen Dei, & quidem vel Proprium, vel aliud aliquod; vel etiam per Attribute Dei. Formulam autem Juramenti vel ipse ju-

rans verbis suis & nomine suo conceptam adfert; vel formula ipsi à Judicibus defertur. Utriusque casus exempla adfert *Buxtorfius* pag. 681. 682. *Quartum*, quod in Juramentis judicialibus observandum venit, est, quod juramentum sit præstandum coram parte adversa, ut tanto magis juraturus hujus præsentia afficiatur. Tandem *quintò* potest juramentum concipi quavis lingua, quam juraturus intelligit. Quod autem Maimonides cap. XI. monet: *Docuisse Rabbinos, non fieri adjurationem à Judicibus, nisi lingua sancta*; id Megius in Notâ adjectâ pag. 134. sic exponit: *Quod de lingua sancta hic habetur, ita intelligendum, si res ejus gnarus esset, non decere judices alia in adjuratione lingua uti.* Postè tum quoad verba, tum quoad res, plura addi, si necessitas id exigere videatur, nihil dissimulat *Buxtorfius*. Quæ recensita fuerunt; potiora tamen habentur.

§. 11. Nostrium est II. progredi ad Christianorum, quando Judæos adjurant, varia solennia & ritus, qui pro locorum & temporum ratione diversi sunt. In jure Græco-Romano tom. 1. pag. 119. apud JOH. SELDENVM cit. loc. §. VI. pag. 301. Judæorum quilibet in forensi negotio adjurandus, rubo cingendus fuit; culeo etiam seu utri insidere & mare ingredi debuit, ac circumcisionem suam ter conspuere. Nec mirum, cùm Judæi terroris incutiendi gratiâ aliquando ritus istiusmodi horribiles adhibeant, prout videre est apud *Buxtorfium* cit. loc. pag. 683. qui ex *Baal Aruch* in *הסתר* inter alia refert, utres inflatos solvi solere, ut spiritus inclusus subitò erumpat; tabulam quoque, super qua mortuos deferunt, adferri; candelas ardentis extingui, idque genus plura. Interea monet Seldenus cit. loc. obtinuisse apud Christianos posteros, ut absque ritibus illis Rubi, Culei, Maris, adjurarentur Judæi in foro Christiano.

§. 12. Hoc tamen insuper haberi non debet, JACOBVM SPEIDELIVM in Speculo Observationum Juridico-Politico-Philologico-Historicarum, Dictione *Juden* folio 662. colum. b. referre, *Jure Saxonico* hanc solennitatem circa Judæorum Juramenta requiri: *Wann ein Jud schwören soll/so soll er stehen auf einer Schweinshaut/ die Junge gehabt binnen vierzehn Nachten/ die soll man ausschneiden bey den Rücken/ und sie breiten auf die Zigen/ da soll der Jud auf stehen barfuß/ und nichts anhaben/ dann ein Niederkleid und ein hârin*

hârin Euch um sich/ und also ist sein Recht. Allegat Speidelius D. Besoldum. In Synagoga Judaica Buxtorf. pag. 687. citatur FERDINANDVS HESS, Judæus conversus, in Speculo Judæorum, Colon. impresso Anno 1601. pag. 164. scribens, Judæum, juramentum præstiturum debere insistere pelli porcinae, & manum dextram imponere libro legis. Sed addit Buxtorfius pag. 688: Unde ille pellem hanc porcinaam, vel quo fundamento, desumerit, nescio &c.

§. 13. Operosius est juramentum, cujus formam proposuit JOHANNES PFEFFERKORN in libello contra Judæos ad Maximilianum Imperatorem edito Coloniae 1510. & ex hoc Buxtorfius in Synagoga Judaica cit. cap. p. 685. seqq. Primum, inquit, jubebitur Judæus totum diem jejunare, quod illis & in juramento præstando, & peragendis aliis sacris solenne est. Cum jam juraturus est, proponitur ei inprimis V. libri Moysi & Cornu hirci, quod in Synagogis inflari solet & buccinari ad sacra, & solennitates ipsum: Deinde particula carnis bovinae, & piscis, elixa utraque, sigillatim singulae afferantur; cum quatuor vitreis fictilibus vasis; uno, vino repleto; secundo melle; tertio lacte; quarto oleo: His appositis, constituatur Judæus nudo capite coram omnibus his, sic maxime, ut odor horum in nares ejus ascendat. Posthæc præcipitur, ut dextram manum imponat libris Moysi, in eo præcipue loco, ubi decem præcepta Legis præscripta sunt, & ita præibit solennibus verbis, qui juramentum exiget, aut alius ex ejus mandato; Ego juro per אלהיך יהוה אנוכי *Anochi Adonai Elohecha*, juro per magnum Nomen Schem hammephoraesch: juro per Jod He Vav He, me facturum, dicturum, nihil celaturum de his, de quibus interrogabor. Quod si ego in uno aliquo ex his (concipiantur, & nominentur, super quibus jurandum erit,) minimo aut maximo, falsum dixerò, fefellerò, fraudaverò, excesserò, præteriero, aliter ac rogatus sum, & responderim, fecerim aut faciam. veniant super me plagæ omnes, & maledictiones, quæ in libris Moysi, Levitico maxime & Deuteronomio, præscriptæ sunt in omnes irreligiosos, & Legistergiverfatores, perjuros & quicquid est malorum hominum. Neque unquam ingrediar terram sanctam, promissam patribus nostris, terram manantem lacte & melle; nec fiam particeps sonitus & clangoris cornu hircini, quod nominatur *Schophar bammajebiach*; nec vesçar in Paradiso cum gaudio de bove *Schor babb.ar*;

habbar ; aut de pisce *Leviathan* ; nec bibam de vino illo potenti *Jain capparifin* dicto ; & Melle dulci , *Mäsock Kidvasch* ; & de Lacte nitido , cui nomen *כח Chalabb* ; & miti ac mansueto Oleo , *Schemen tobb* : nec horum omnium particeps fiam &c. Addunt sæpè , quod vel solum illos fortissimè adstringit : Non videam diem illum , quo venturus est Messias noster ; si non servavero firmissimè , quæ promiserò , juravero &c.

§. 14. Hanc formulam *Pfefferkornius* , (quem *Speidelius* cit. loc. fol. 657. colum. b. famosissimum appellavit Judæum , utpote ex Christianismo , quem amplexus erat , ad Judaïsmum relapsum) quantivis facit , nec vulgatam , nec omnibus notam vel auditam putat , additque : Si post tale juramentum , per Judæum præstitum , comperiat aliquid celasse aut dissimulasse , id juris est Magistratui & loci Rectoribus , ubi talis moratur aut deprehenditur , in eum propter falsum juramentum , in corpus & bona ejus , quàm acerrimè multam imponere , eumque castigare . Imo dicit perfidus ipse *Pfefferkorn* , inter ipsos Judæos perjurum istiusmodi esse execrabilem , ei aquâ & igni interdictum esse , & ingressu Synagogæ eum arceri &c.

§. 15. Formula ex Ordinatione *Cameræ Imperialis* passim adducitur ab auctoribus . Videatur *Speidelius* cit. loc. fol. 662. colum. b. *Seldenus* loc. cit. pag. 302. & *MIEGIUS* in Præfat. ad Tract. Maimonidis de Juramentis , qui certum esse ait , præter illam , quæ in Ordinat. Camerali exstat formula Juramenti judaici , *singulari cum studio & judicio adornatam esse eam , quæ in Jure Palatino tit. 10. der Hoffgerichtsordnung* / præscribitur , *cujus adeo sermè inducor* , inquit , *ut Tremellium* , *ex Judæo Christianum* , *heic circa ea tempora Professorem* , *authorem existinem* . Confert deinde illam formulam cum Tractatu Maimonideo , & ostendit , illius formulæ conditionem , traditionum Judaicarum callentissimum oportere fuisse . Nec inconcinna est formula , quam prolixè describit *Speidelius* cit. loc. fol. 662. 663. *ex Ordin. im freyen Kayserlichen Landgericht in Schwaben* / una cum aliis ritibus v.g. quod adjuratur Judæus , se nolle à quoquam petere juramenti sui præstandi solutionem , abolitionem , explicationem &c. item quod admonetur , cum Judæi olim Gentilibus validè jurarint ipsis idololatriis , tanto magis illum adstrictum iri per Juramentum Christianis præstitum . Sic enim verba habent : *Jud / ich verkünde dir warhafftighen / daß wir Christen anbeten*
den

den einig- allmächtig- und lebendigen Gott / der Himmel und Erden und alle Dinge erschaffen hat / und daß wir außserhalb dessen / keinen andern Gott haben / ehren noch anbeten : Das sag ich dir dar- um und aus Ursach / daß du nicht meinst / daß du wärest entschul- digt vor Gott eines falschen Eydes / indem / daß du meinst und hal- ten möchtest / daß wir Christen eines unrechten Glaubens wären / und frembde Götter anbeten / das doch nicht ist / und darum / sinte- maln daß die Nese oder Hauptleut des Volcks Israël schuldig ge- west sind zu halten / das / so sie geschworen hatten den Männern zu Giffan / die doch dienten den frembden Göttern / vielmehr bist du schuldig uns Christen / als denen die da anbeten einen lebendigen all- mächtigen Gott / zu schwören und zu halten einen wahrhaffig und unbetrüglischen Eyd. Neque hoc Judæi hodierni eunt inficias, ceu docet Buxtorfius cit. loc. pag 689. Unde etiam nonnulli reformi- dant à Christianis recipere juramentum, tanquam verum & vali- dum, secus ac olim Judæis persuasum erat. Id quod inferius, ubi de Moralitate Juramentorum Judaicorum agendum erit, plenius poterit confirmari.

§. 16. Missis nunc iis, quæ ex Historia Juramentorum Judaicorum adferenda videbantur, propius ad rem ipsam accedo. Quæstio, quam explicandam mihi sumsi, bimembris est. Nam de Fide & Moralitate Juramentorum Judaicorum me acturum esse recepi. Intelligo autem per *Fidem* h. l. Dictorum Conventorumque Constantiam & Veritatem: Sic ut quæstionis membrum prius hoc sibi velit: *Anne Christianus de Constantia & Veritate dictorum Conventorumq.*, ad quæ *Judæus* juramento adstringitur, certus & tutus esse possit? Porro *Moralitatem*, cum quibusdam recentiorum accipimus pro eo, quod honestatem Morum decet, & maxime in Christianorum foro, quod conscientiam non lædit, sed probitatem moralem exprimit. Unde, quando de Moralitate Juramentorum Judaicorum in altera quæstionis parte disceptatur, talis sensus emerget: *Anne Christianus Magistratus possit sine conscientia vulnerè, & lesione & πένοντι, judæo juramentum injungere; aut etiam Christianus alius à Judæo recipere?* De utraque quæstione quid sentiendum sit, paucis pro virium tenuitate, ostendere annitar.

§. 17. Quæstio de Juramentorum Judaicorum Fide, ab eo tempore, quo res Judæorum à Christianis intimius perspectæ fuerunt, tam intricata amplius non est: utpote quam sola ferè suspicio ex

rebus Judæorum non satis intellectis orta difficilem reddidisse videtur. Plana sunt R. Maimonidis verba, quæ superius §. 4. adduxi, in quibus disertè docet, *ad reatum perinde esse, sive ex quatuor juramentorum generibus (tot autem genera in univèrsum constituerat) suoapte ore quis proferat aliquid: sive adjuratus ab alio, quanquam Gentili, vel etiam parvulo, respondeat Amen: idque porro valere, quò unq; demum lingua adjuratio fiat, dummodo intellecta sit reo.* Quod vel solum testimonium tanti faciendum esse judicavit D. Miegius in Præfat. sæpius laudata, ut illud unicum ad fidem adferro nostro (sc. quod de Fide Juramentorum Judaicorum, horumq; valore & obligatione non sit dubitandum) *faciendam sufficentissimum* pronunciarit. Adde alterum ex Maimonidis Tractatu cap. VI. §. VIII. (ex editione & versione Miegiana) pag 64. locum; ubi, *Postquam, inquit, adjuratus à Rubene Simeon, mediante vocula Amen, vel quomodocunq; in Juramentum consensit, nequit illud Simeoni, quanquam pœnitentia ducto ac absolutionem desideranti, nisi præsentè, qui adjuraverat, Rubene relaxari: Nec si Ruben omnem sibi à Simeone vel Simeoni à se, emolumentì perceptionem, per juramentum vel votum interdixit, Rubeni pœnitenti licet, ac absolvi cupienti, aliter quam præsentè, cujus sibi fruitionem interdixerat, Simeone absolutio concedi; utut hic MINORENNIS sit, vel etiam GENTILIS: quo sic est iste, quem juramentum concernit, illud abrogatum nosse possit, & consequenter altero frui, vel fruendum se ipsi præbere. Quid planius hæc, quid distinctius dici potuisset? Nec vero privata sententiæ, sed meræ Leges sunt, Talmudis auctoritate suffultæ, quas toto isto opere congeffit Maimonides; ut ex re & vero D. Miegius observavit.*

§. 18. Licet autem hæc plana sint, quod Christianus de Constantia & Veritate dictorum conventorumque, ad quæ Judæus juramento sese adstrinxit, certus & tutus esse possit; non tamen defunt dubia, quibus magni nominis Viri ad id sunt inducti, ut aliquando definerent, Judæorum juramenta, quæ Christianis præstant, nauci esse faciendâ, & meras esse Christianorum delusiones. Meum certe nunc fuerit dispicere, quid ad objectamina illa regeri possit.

§. 19. *Objectio princeps* peti solet à facilitate, vel potius, ut, qui hac objectionè utuntur, æstimant, levitate Judæorum in solvendis juramentis & votis. Quam ne temere dicantur objicere Judæis, argent I. Judæorum mores, de quibus superius §. 5. ex Leone

Multi-

Mutinesi dictum est, scil. quod unius sapientis aut trium plebejorum iudicio indulgeant solvere vota & juramenta. Hoc urget BRENZIVS & alii; Illius locum §. 9. indicatum nunc majoris lucis gratiâ integrum dabo. Is autem cit. loc. pag. 13. scribit: Wann ein Jud gegen den andern ein Gelübd thut / und hat Neue darüber / so gehet er zu den drey vornehmsten Juden selbigen Orts / und spricht sie an / sie solten ihn diß Gelübd aufthun / so sprechen sie ihn ledig / &c. Alii II. urgent, & jungunt priori, quam putant, levitati, vel cumprimis alteram hanc, videlicet quod in festo Expiationis per Orationem famigeratissimam, *Col nidre*, vel, ut corruptè D. Ayreus dixerat, *Calindro*, suos ab omni juramento absolvent & vota sua retractent. Querelas D. AYREI audiveramus supra §. 9. *Max. Venerando DN. WILFERO* loc. cit. placuerat, præ reliquis adducere *Margaritam*, cujus hæc sunt verba; Ob ein Jud das ganze Jahr / weder Eytgelobniß oder Bündniß / nicht gehalten hätte / so verzeihet es ihm alhier der Rabbi / und löset es ihm alle auf / und erkennet es für keine Sünde mehr / und zu solchem Auflösen haben sie ein groß andächtigt Gebet / welches כִּלְנִידֵר נִרְרִי Col nidre heisst. Imo ipsi Buxtorfio in prioribus editionibus Synagogæ Judaicæ Oratio illa ad eo imposuit, ut superius §. 8. ostendere licuerit, ipsum juramenti Judæorum planè diffisum fuisse.

§. 20. Sed bene est, tam luculentam esse Judæorum hoc in negotio causam, ut quilibet vel palpate possit, ex iis, quæ §. 7. 8. 9. velut historice adduxeramus, Judæis injuriam per has suspensiones fieri. Et quidem I. solutionem Juramentorum per Rabbinum vel alios tres viros graves, non ad alia juramenta, quàm ad Futilia pertinere, ex professo docet R. Maimonides cit. loc. cap. VI. §. 1. p. 61. *Si quem*, inquit, *juramenti sui*, *EJV SQ* (ביטוי) *FRIVOLI*, affici pœnitentia contingat, seu animadversa implendi molestia, ad mutandam animi sententiam impulerit, seu novum, nec juramenti tempore prævisum emergens, in causa sit pœnitentiæ; sapientem aliquem, vel, ubi ejus non datur copia, tres plebejos hoc nomine compellat, à quibus juramenti sui impetrat relaxationem; licitumq; redditur factu, quod se intermissurum receperat, vel omisso, quod facturum: Atq; ea est, quæ sic dicitur *JVRAMENTORVM SOLVTIO*. Hæc Maimonides. *Misbbrâ Talmudica* in Tract. *Nedarim* cap. III. §. 1. Quatuor, inquit, votorum genera dissolvuntur à Magistris, præcipitata, hyperbolica, erronea & coacta, Confer Miegium ad Maimon. locum citatum pag. 69.

pag. 69 & quæ inde excerpti superius §. 9. sub finem. Quod si vero quis moneat, Judæos juramenta Christianis præstita referre inter coacta, adeoque dissolubilia; equidem non dissimulabimus, esse hanc quorundam exceptionem; aliorum vero peculiare quoddam argumentum, de quo suo loco videbimus.

§. 21. Quando II. exaggeratur Oratio, *Col nidre* dicta; jam satisfactum est dubio superius §. 7. ubi ex *Buxtorpio* & *Wülfero* testimonia partim adduxi, partim indicavi, quæ Judæos & absolvent & illorum mentem ritè exponunt. Addantur, quæ prolixè ad hanc objectionem respondet *Miegius* in præf. cit. Mihi pauca huc repetere liceat: scilicet (1) quod si Oratione illa *Col nidre*, Judæi perfidiam in Christianos molirentur; non magis Christianis, quam sibi et ipsi etiam obscuri essent, & omnia mala introducturi in orbem: cum adeo non sit illa Oratio ad juramenta Christianis præstita restricta, ut potius sine discrimine de omnibus votis & juramentis, puta (prout Judæi explicant) quæ temeraria, frivola & præcipitata fuerant, loquatur. (2) Non caret ingenio hæc *Miegii* exceptio, quod Oratio *Col nidre* non ab aliquibus modò, sed ab omnibus Judæis in Synagoga congregatis recitetur. Sed hæc circumstantia satis denuo arguit, Judæos non recitare illas preces in juramenta, quæ Judæus fortè unus aut alter fecerat Christiano, sed retractare illos tale votorum & juramentorum genus, quod magis frequens, quotidianum & in vita communi obvium est, h. e. illos quotidianos loquendi modos, vel jurandi & vovendi formulas, quas homines ex mala consuetudine sæpius fundere solent. Hinc (3) notatu dignissimus est locus ex *Orach Chaym*, à *Dn Wülfero* pag. 187. adductus, cujus non nisi Latina huc transfero: Nimirum, alia vota hoc ipso non dissolvi, nisi quæ quisque pro se ipso voverit, nec alia juramenta rescindi, nisi quæ vel spontè, vel in sui ipsius gratiam quis fecerit: Ipsa enim vota illa, quibus proximo suo se obligaverit, aut juramenta, quibus vel ab eodem, vel à Magistratu rogatus fuerit, nullo modo fieri irrita. Imò (4) egregium etiam est argumentum, quod (ad cujus non possum non sæpius provocare auctoritatem) *Dn. Wülferus* c. I. pag. 188. suggerit, ad evincendum, Judæos nihil doli illa Oratione intendere, quando ex *Hechal Haccodesch* probat, ipsos Judæos docere, illam Orationem consuetudinis potius, quam utilitatis causa servari, & decere illam consuetudinem prorsus aboleri, cum nihil in voto dispeniare.

spensare amplius liceat, quando illud jam semel violatum sit: nihil enim tunc amplius juvare, si dissolvatur? Liceat (§) notare responsionis loco, quod me non parum moveat *Buxtorfii* retractatio, quam superius §. 8. ostendi. Quantum enim hujus nomen & testimonium contra Judæos latum, adversam partem juvare & ornare poterat, tantum illis obeſt, quod *Buxtorfius*, maximè filius (cujus in rerum judaicarum admirandam peritiam nemo negarit) illam opinionem deseruit & ex recentioribus editionibus Synagoga Judaicæ delevit. Plura pete ll. cc.

§. 22. *Secundum Argumentum*, quò contra Fidem Juramentorum Judaicorum Christianis præſtitorum insurgunt, est, quòd Judæis solenne sit, reservationibus mentalibus & æquivocationibus, non modò ludere; sed etiam, quòd intentionis præſentiam ad obligationem juramenti, ut necessariam requirant, ac diversæ explanationis effugium mentisque aliorſum converſæ prætextum, ad excusationem admittant. Et sanè, ne hoc quidem sine fundamento omni dictum ab adversariis videtur. Probant enim æquivocationes & reservationes Judæorum mentales ex *Maimonide*; qui cap. III. §. III. & IV. scribit: Neceſſe, ut qui coacti juramenti uti excusatione velit, quo tempore jurat, præſentem cogitationem habeat de re, qua ab obligatione liberetur: etsi enim, quid animo geratur, attendi aliàs non solet; hic tamen, ubi vocalis pronuntiatio per vim impeditur, cogitationibus animi inniti datur. Ex. gr. Qui violento cuiſpiam exactori, se non comesturum carnem citra limitationem jurat; sed cum mentali limitatione & restrictione vel ad carnem porcinam, juramento suo absolute non tenetur: Ac ita de similibus. Hæc Maimonides de reservationibus mentalibus tradit. *Idem cap. II. §. XII.* Nec alia, ait, juramenta valida sunt, in quibus cordis & oris aliqua est discrepantia. Quocirca si quis sit, qui audientibus nobis juravit à cibo per integrum diem abstinentiam; edat autem postmodum, & de juramento admonitus, respondeat, per errorem eam sibi locutionem excidisse, nec aliud mente consilium, quam non exeundi domo, fovisse, flagellandus is quidem minimè est; nisi ante comestionem coram duobus testibus factus sit, de comestione se jurasse, aut nisi admonitus, excusatione erroris, non ipso admonitionis tempore, sed aliquandiu post utatur. Tali quippe casu eam non attendunt; ut nec si admonitus neget, se unquam ea de re juramentum vel votum fecisse; con-

victus autem deinde de præstito tali vel juramento, vel voto, ad istud effugium recurrit, ut ita quidem se rem habere fateatur; sed aliud mente cogitasse, aliud ore prolocutum esse; aut cum tacita id conditione intellexisse. Fidem talis neququam meretur, sed flagrorum poenam luat necesse est. Hactenus dento Maimonides.

§. 23. Est autem etiam ad hoc objectamen facilis responsio. Qui enim his Judæorum hypothesebus abutuntur ad probandum, quod ipsis ob Reservationes mentales licitas, vel ob cordis & oris dissenfum non interdictum, liceat ludere omnibus in juramentis; sine dubio non rectè intellexerunt Judæorum has hypotheseas, aut perperam à dicto secundum quid, ad dictum simpliciter colligunt. Nimirum falsum est, Judæos absolutè in omnibus juramentis concedere æquivocationum & reservationum mentalium lusum, sed in certo tantum casu, nempe ubi vi iniquâ extorqueatur, puta à prædonibus, latronibus, exactoribus: quanquam nihil dissimulet *Miegius*; idem artificium hos homines sibi, saltem adversus Tyrannicam & duriora edicta, indulgere. Vide ejus notas ad locum priorem Maimonidis pag. 28. seqq. ubi inter alia notat *Ayererum*, quòd ab eo, quod Judæi de juramento coactò docent, ipse ad omnia juramenta Judæorum, citra limitationem, quam Judæi addunt, concluderit. De reliquo, quod juramenta coacta & vi extorta à latrone, obligent in conscientia, non modo Judæi negant, sed etiam Scholastici aliquando æquivocationum usum non interdicit. Vid. *Theol. Moral. B. Dürrii* de Juramentis §. XLIX. pag. 97. ut de Jesuitarum temeritate jam nihil dicam: Hinc nolim ob eam hypothesein iniquior esse Judæis, quam Scholasticis vel Jesuitis. Sed positò, Judæos æquivocationibus & reservationibus mentalibus, etiam in juramentis omnibus, impunè ludendi facultatem sibi arrogare: Ecquis ignorat, Magistratus posse facilè huic lusu obviare, modo sequantur morem in foro Judaico quondam receptum, dicantque: *Non ex tua, sed nostra sententia te adjuramus*. Sic enim æquivocationibus obviatum est. Vel, prout in formulis Juramentorum judaicorum Judicia Christianorum plura sapienter ordinarunt: *So ich unrecht oder betrüglisch schwören werde / so seye ich beraubt aller Gnade des ewigen Gottes / &c.*

§. 24. *Deniq* urgent; qui Fidem Juramentorum, quæ Judæi Christianis præstant, in dubium vocant, quòd Coacta Juramenta Judæis

Judæis negentur esse obligatoria. Sic enim *Maimonides* cap. III. sui *Tractatus de Juramentis* auspicatur: Quisquis quatuor horum modorum aliquod juraverit coactus, nullatenus obligatur. Si coactus ab initio juramenti, ut jam est expositum; sive post illud ab alio exactum, violenter ab ejus observatione impeditus; sive ad jurandum à violentiore adactus. Ad hæc juramenta coacta dicit *D. Ayrerus* cit. loc. fol. 529. referre Judæos illa, quæ Christianis præstant: Sie die Juden / inquit, haben auch diß vor keinen bündigen Eyd oder Gelübd / was ein Jud einem Christen schwöret oder zusagt / aus Ursachen / sie werden wider ihren Willen darzu gezwungen / &c.

§. 25. Patet verò, nec hoc argumentum adeo stringens esse. Nam etsi certum sit, coactum Juramentum secundum Judæos non esse obligatorium: attamen falsum est, quòd juramenta à Christianis exacta quæ talia, pro incertis & non obligatoriis habeant. Coacta juramenta satis luculenter *Maimonides* restringit ad ea, quæ latrones, prædones & iniqui exactores injungunt. Potestatem autem Magistratus Civilis, etiam Idololatrici, agnoscunt, secundum Canonem tritum: *Judicium Regni, judicium est.* Conf. *Micrigium* in notis ad *Maimon.* pag. 28. Hinc etiam à Gentili se obligatoriè adjurari posse, lubentes fatentur. Confer quæ ex *Maimonide* dicta sunt §. 4.

§. 26. Altioris indaginis poterit videri, quid sit sentiendum de quæstione altera, quam circa *Moralitatem Juramentorum* à Christianis, maximè Magistratum gerentibus, Judæis impositorum, movere solent. Hanc enim si probare velis, non contemnendæ difficultates urgebunt. Arduum quippe est (1) *Juramentum*, quod religiosa invocatione absolvitur, ab eo requirere, cujus religionem impiam, imò idololatricam, haberi non ignoras. Recipiendo enim tale juramentum, simul recipere & approbare ipsam religionem impiam judicari nos posse, videbitur. (2) Infra Christiani Magistratus dignitatem videtur, si se, officio suo fungens, commodet ad indolem servorum Judæorum, & ab horum impietate se cogi patiatur, ut Judæi pertinacia & superstitio potius, quam Magistratus autoritas formulam juramenti præscribat. (3) Cum Judæi non agnoscant Christianorum juramenta, per nostra sacra concepta; par esse videtur, ut nec Christiani agnoscant juramenta per Judaicas superstitiones formata: Ne videlicet Christiani sint

in sua religione deterioris juris & conditionis, atque Judæi in sua. Sed Judæi non agnoscunt Christianorum juramenta, quod probat *Buxtorfius* in Synagoga judaica cap. 48. p. 688. 689: ubi adducit non modo textum Talmudicum ex *Sanbedrin*, qui ita habet: Non inibit Judæus Societatem cum Christiano, ne forte Christiano ipsi reus fiat juramenti, & juret per Deum suum alienum: Sed etiam profert locum prolixiorum ex *Sepher Chasidim*, quem ibidem legas.

§. 27. Etsi autem non omni specie careant hæc objectamina, solvi tamen posse videntur. Et quidem quod *primum* attinet, agnoscimus, arduam esse quæstionem, quæ pridem Moralistas exercevit: *An liceat homini Christiano, juramentum accipere vel exigere ab eo, quem scit per idola juraturum?* Ubi tamen videas. Theologos non incelebres respondere, posse juramentum accipi & exigi ab Idololatra, cujus, non verò vel accipientis, vel exigentis culpa sit, quod per Idola, qui Deum verum esse putat, juret, adeoq; non adhibeat debitam industriam agnoscendi verum Deum, eundemq; in juramento invocandi. August. epist. 154. *Qui utitur fide illius, quem constat jurasse per Deos falsos, & utitur non ad malam rem, sed ad licitam & bonam, non peccato ejus se sociat, quo per Dæmonia juravit, sed bono pacto ejus, quo fidem servavit.* Urgetur Exemplum *Jacobi*, qui juramentum acceperat à *Labano* per Deum *Nachor* factum *Genes. XXXI. 53. Conf. B. Dürrium* cit. loc. §. XIII. XIV. p. 95. Quod autem dicitur, recipiendò juramentum per idola præstitum, videri saltem tacitè à nobis approbari cultum jurantis idololatriæ; ad id respondetur, negando consequentiam. Fidem & juramentum absolute exegeramus à jurante: quod autem is ex suo præjudicio crediderat, juramentum verum fieri debere per illa sacra, quæ ipse, etsi deceptus, pro veris habet, id nec ex nostra mente, qui aliam potius religionem probamus, nec ob juramentum ab ipso exactum vel acceptum, sed ex præjudicio suo proprio facit: prout egregiè observavit *Augustinus*. Quod si verò fas est, recipere & exigere ab Idololatra juramentum, quod ipse per falsos Deos præstat: quanto magis licebit admittere juramentum Judæi, qui nobis jurat per Deum verum Creatorem Cœli & Terræ, qui Israelitis per *Mosen* tulerat legem: Quæ omnia vera & sana esse, ipsimet agnoscimus? Nec obstant disputationes de Deo Synagoga, quatenus ille negatur trinus in personis, cerebri judaici potius idolum,

dolum, quam Deum verum esse, tamen in juramentis, quæ ex Lege naturali æstimantur, poterimus ab illo, quod nonnisi ex Revelatione supernaturali constat, h. e. à Mysterio Trinitatis, in tantum præscindere, & Deum verum considerare, quatenus ex lumine & lege naturæ nobis innotescit : Ut adeo nihil Magistratus Christiani delinquant, vel in Conscientiam suam peccent, etiam quando sanas jurandi formulas ad captum Judæorum præscribunt. Sed hac de re ex instituto agere Theologorum, adeoq; alius fori est.

§. 28. Argumentum *secundum*, quod §. 26. allatum erat, itidem non concludit firmiter, quod si juramenta Judæis à Christiano Magistratu, ad captum Judæorum adornata imponantur, hoc ipso aliquid admittatur, quod infra Magistratus Christiani dignitatem sit. Nimirum Sapientis, non præcisè servientis argumentum est, commodare sese rebus objectis. Cum igitur hæcenus Judæi sint subditi Christianorum, sane sapientis Magistratus erit, Judæos tractare ut Judæos; & cum conscientia & religio non possit cogi, nec gladio debeat obrudi; in civilibus negotiis, ubi opus fuerit, uti Judæorum Juramentis, ad veritatis indagationem. Neque hæc aliqua servitus vel coactio, sed Magistratus sapientia conspicitur & æquitas; poteritque huc suo modo trahi illud *Epist. Cap. LXXVIII.*

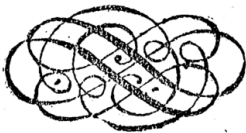
Ἡ ἀνάγκη συγκεχώρηκε καλῶς;
 Σοφὸς παρ' ἡμῶν, ἢ τὰ θεῖα θήσεται.
*Necessitati qui probe se accommodat,
 Sapit: esseq; verum divinarum conscius.*

§. 29. Quod *tertio* loco objiciebatur de jure veluti Talionis, quod ideo par sit non admittere Judæorum juramenta, cum ipsi soleant Christianorum repudiare juramenta; adeo arduum solutum non est. Nam (1) alienum est, si non à moribus, certè à præceptis moralibus Christianorum, vincia malo & cuiquam reddere malum pro malo. Positè enim, peccare in eo Judæos, quod Juramentorum nostrorum sanctitatem, tanquam excæcati, non agnoscant: Num inde sequeretur, Ergo etiam ideo nobis Judæorum rejicienda esse juramenta? Non, puto, agnosceret hanc Conscientiam Spiritus Christi. Imo ne illam quidem agnovit sana ratio Regis Medorum, apud *Herodotum libr. VII. cap. CXX XVI. fol. 425.* Cum enim

Legati Lacedæmoniorum, Medorum Regi dixissent: Rex Medorum, nos miserunt Lacedæmonii, ad luendam pœnam pro iis Legatis, qui Spartæ interiêre: Hæc illis dicentibus, Xerxes præ magnanimitate negavit, se fore Lacedæmoniiis similem. Illos enim interimendis Legatis, jus omnium horum confudisse: se verò quod illis exprobraret, id non esse facturum, neque, eos occidendo, Lacedæmonios culpâ soluturum. Hæc *Herodotus*. (2) Præterquam quod in Ebræo legitur, societatem non esse incundam וינן עי cum gentili; patet ex eodem Buxtorfio, hodiernos Judæos, rectius informatos, errorem Majorum circa juramenta Christianorum mutasse, atque licitum pronunciaffe, juramentum ab illis exigere, ne quis jacturam rerum suarum faciat: deinde quia Christiani hodiè, maxime extra terram Israël, non sint veri Idololatræ, neque etiam per Idola jurent. Ne igitur simus Judæis obstinatioribus & duriores quam isti; (3) Non sit tam benè Judæis, ut illorum, qui servi sunt in Christianorum terris, præjudicia misera jubeamus à Christianorum Magistratibus pro injuriis reputari. Feritas Judaica, si qua est, ex infirmitate est: Christiana veritas firmior est, quam ut Judæorum insultibus concuti vel commoveri queat.

§. 30. Atque hæc sunt, Benevole Lector, quæ de Argumento præfenti operâ tumultuariâ, temporis angustia pressus, pro ingenii tenuitate & lectionis paucitate, tecum communicare volui. Interea conatibus fave, & si exoptatus defuit successus, voluntatem accipe, quam etiam à viribus desertam laudandam judicavit Poëta:

Hac ego contentos auguror esse Deos.

COROLLARIA.

I.

Juramenti sensum debet adjuratus aestimare ex intentione adjurantis.

II.

Per Creaturas nec absolute, nec relative jurandum esse arbitramur.

III.

Juramentum Status Legalis, non Naturalis introduxit.

IV.

Vti temeritas jurandi in Vita communi gravi non caret culpa, sic etiam temere ad juramenta in judiciis non est provolandum.

Mitte, latere domi: Pigri est. Conscende
 cathedram,
 Fortiter & pugna. Laudabile scilicet hoc est.
 Hoc (dicis) facio. Video, commendoque
 factum:
 Laudant Teque alii. Benè! Sic Tibi gloria
 crescit.

*Ita Affini suo dilectissimo ex animo
 applaudere voluit*

G. MATTHIAS KÖNIG,
 Prof. Publ.

Dignus! quem viridi cingant sua tempora lauro;
 Dignus quem Sophie decoret. Tu dignus honore,
 qui studiis meritisq; tuis debetur Amice!
 Gloria Virtutis semper Tibi fida ministra
 haut indivulsus semper comes ire recusat.

Virtutes perquam eximias
 Nobilissimi, Eruditissimi, Praclarissimiq; DN. CANDIDATI,
 Fautoris & Amici sui ætumatissimi,
 multis Encomiis & Honorum titulis
 gratulabundus prosequitur

J. J. V.

